

**Nieuwe debatreeks over de toekomst van
de landbouw en ons voedsel**

It's food, stupid!

***De toestand in de wereld verklaard
vanuit voedsel***

Nieuwe debatserie

Na twee veelbesproken en goed bezochte debatreksen in de Rode Hoed (2009 en 2010) waarin bedrijven, boeren, maatschappelijke organisaties en burgers elkaar vonden rond belangrijke thema's gerelateerd aan landbouw en voedsel, komt er een derde reeks. Deze zesdelige serie gaat plaatsvinden van 7 februari tot 23 april. Het openingsdebat "De stad heeft honger, het platteland loopt leeg" met o.a. staatssecretaris Henk Bleker en Carolyn Steel - auteur *Hungry City*, architect en gastdocente van Wageningen Universiteit - vindt plaats op dinsdagavond 7 februari.

Hoofdthema: wereldwijde invloed van voedsel

Hoofdthema van de nieuwe reeks is de enorme invloed die voedsel wereldwijd heeft op onze samenleving - sociaal, cultureel en politiek - maar ook op onze leefomgeving en onze gezondheid. In Noord Afrika en het Midden Oosten waren hoge voedselprijzen één van de oorzaken van opstanden en revoluties. Arabische landen en China moeten steeds meer voedsel importeren en kopen landbouwgrond overzee. Voedselproductie heeft bovendien toenemende invloed op de biosfeer en op de relatie stad/platteland. We gaan inzoomen op Afrika, China, Europa en Nederland.

Subthema: communicatie rond de voedselketen

Subthema is de communicatie rond de voedselketen. In het Westen bestaat een communicatiekloof tussen het agro/food bedrijfsleven, de overheid en burgers. Maar ook tussen generaties. Er groeit nu een generatie op die vrijwel geen directe relaties heeft met de landbouw en amper besef heeft van de oorsprong van voedsel. Dat is een nieuw fenomeen in onze geschiedenis.

Voor wie?

De debatcyclus is bedoeld voor geïnteresseerde burgers en professionals en omvat een reeks van zes avonden in De Rode Hoed in Amsterdam onder leiding van Felix Rottenberg. Inleiders en publiek zoeken samen naar oplossingen om de landbouw te verduurzamen. Ook het vraagstuk van de machtsverdeling komt ter sprake: wat is de rol van de diverse spelers in de voedselketen, inclusief de consument? Moet dat anders?

Topkok Eric van Veluwen zorgt elke debatavond voor een toelichting op enkele gratis hapjes passend bij het thema. Voor alle informatie over data en het programma: www.rodehoed.nl of www.clm.nl. Op foodlog.nl komen voorbeschuwingen en reacties n.a.v. de debatten.

Organisatie

Debatleider is Felix Rottenberg.

De debatserie die plaatsvindt in debatcentrum de Rode Hoed, wordt georganiseerd door Centrum voor Landbouw en Milieu (CLM) en Ecominds in samenwerking met Youth Food Movement. De Volkskrant en Foodlog zijn mediapartners.

Sponsors

Sponsors naast ministerie van EL&I: Nederlands Zuivel Organisatie, GroentenFruit Bureau, Productschap Pluimvee en Eieren, Dienst Ruimtelijke Ordening Amsterdam, Triodos Foundation en biologische versgroothandel Eosta.

Onderwerpen en sprekers

Dinsdag 7 februari: Openingsavond: De stad heeft honger, het platteland loopt leeg

Onze relatie met voedsel is in de geschiedenis bepalend geweest voor de ligging en inrichting van onze steden en de inrichting van het platteland. Vroeger heel zichtbaar met de botermarkt, vismarkt, vleesmarkt etc., vaak nog terug te vinden in namen van straten en pleinen. Nu is er een onzichtbaar wereldwijd logistiek web ontstaan dat ons dagelijks van voedsel voorziet. Nu de primaire voedselproducenten uit beeld zijn en een steeds kleiner deel van de bevolking betrokken is bij voedselproductie, is onze relatie met voedsel verwaterd.

Wereldwijd doet zich nog een ander fenomeen voor: de trek naar de stad. Terwijl de groeiende steden behoefte hebben aan steeds meer voedsel, dreigt de landbouw in steeds meer regio's te worden verlaten. Wat zijn daarvan de gevolgen?

Hoe is de verhouding tussen stad en ommeland in de afgelopen eeuw veranderd op het terrein van landbouw en voeding? Hoe worden de steden in de toekomst gevoed? Hoe kan leegloop van het platteland worden voorkomen? Wat kan stadslandbouw bijdragen? Hoe gaat die zich trouwens ontwikkelen: industrieel of ecologisch?

Opening:

- Staatssecretaris Henk Bleker van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie

Keynote spreker:

- Carolyn Steel, Wageningen Universiteit, auteur *Hungry City*

Korte presentaties met interview:

- Wilco de Jong, voorzitter Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt
- Huibert de Leede, stadsboer in Rotterdam.

Debat met de zaal.

Dinsdag 14 februari: Voedsel in Afrika: drama's en kansen

Als er één continent is waar voedseltekorten schade aanrichten en de ontwikkeling remmen, dan is het Afrika. In de Hoorn van Afrika heerst massale honger. In Noord Afrika en het Midden Oosten waren de gestegen voedselprijzen één van de oorzaken van de sociale onrust.

Nog maar 40 jaar geleden kon Afrika in zijn eigen voedselbehoefte voorzien. Sindsdien is het bergafwaarts gegaan door lage prioriteit voor landbouwontwikkeling, slecht bestuur, concurrentie van goedkope import, ondoelmatig ontwikkelingsbeleid en klimaatverandering. Afrika bleef agrarisch en economisch sterk achter bij Azië. Recent kopen of leasen Arabische en andere staatsbedrijven landbouwgrond voor hun eigen voedsel- en brandstofvoorziening, wat critici betitelen als land grabbing. Wel staat landbouw weer hoog op de ontwikkelingsagenda's van de VN, de Wereldbank en Nederland. En ook in Afrika zijn er successen geboekt in regio's waar de voedselproductie omhoog gaat.

Waarom bleef Afrika achter bij Azië? Heeft Afrika voldoende potentie om zichzelf weer te voeden? Hoe kunnen wij daar vanuit Nederland en Europa aan bijdragen? Kunnen we beter investeren in productie, in instituties zoals markten of in goed bestuur? Is Afrika's voedselzekerheid gebaat bij vrijhandel of juist bij marktbescherming? Wie hebben de Afrikaanse landbouw het meest te bieden: overheden, NGO's of het bedrijfsleven? We zoomen ook in op enkele succesverhalen.

Keynote spreker:

- Prof. Eric Smaling, Koninklijk Instituut voor de Tropen (KIT) en Universiteit Twente

Coreferenten:

- Madelon Meijer, Oxfam Novib
- Spreker bedrijfsleven

Debat met de zaal.

Dinsdag 6 maart: Voedsel verandert mondiale machtsverhoudingen

Voedsel is de basis van onze samenleving. *Erst kommt das Fressen, dann die Moral* is een beroemde uitspraak van Bertolt Brecht. In Europa maken we ons niet meer druk om voedselzekerheid, maar een miljard mensen is ondervoed en de Millenniumdoelen voor hongervermindering worden niet gehaald. Volgens de FAO moeten we voor 2050 70% méér voedsel produceren. De voedselprijzen zijn de laatste jaren hoog en instabiel. Dat draagt bij aan sociale onrust, o.a. in Noord Afrika en het Midden Oosten.

Intussen verschuiven de machtsverhoudingen op voedselgebied snel. Brazilië heeft zich opgewerkt tot de belangrijkste exporteur van voedsel na de VS. Afrika, China en andere Aziatische landen moeten steeds meer voedsel en veevoer importeren. China, Korea en Arabische landen investeren ook in landbouwgrond overzee.

Welke verschuivingen staan ons nog meer te wachten? Hoe gaan watertekorten, bodemdegradatie, klimaatverandering en de teelt van biobrandstoffen doorwerken in de voedselproductie? Gaat voedsel de geopolitieke verhoudingen net zo sturen als energie dat al doet?

Loopt Europa ook risico's of gaan we juist meer voedsel exporteren? Gaan we voor eigenbelang (*Realpolitik*) of voor solidariteit (*global governance*)?

Keynote spreker:

- Prof. Cees Veerman, oud-minister van Landbouw en hoogleraar aan de universiteiten van Wageningen en Tilburg

Coreferent:

- Prof. Rob de Wijk, Den Haag Centrum voor Strategische Studies

Debat met de zaal.

Dinsdag 13 maart: Voedsel als Achilleshiel van supermacht China

In China speelt voedsel een sleutelrol. Ter wille van de politieke stabiliteit houdt China van oudsher grote voedselvoorraden aan. Hoewel de kersverse supermacht vandaag een zeer productieve landbouw heeft, moet het steeds meer voedsel (vooral soja) importeren. Dat komt door de bevolkingsgroei en de toenemende vleesconsumptie. Goedkoop voedsel zorgt voor goedkope arbeidskrachten voor de steden. Maar de massale trek naar de steden maakt de samenleving extra kwetsbaar voor hoge voedselprijzen. Uit vrees voor hoge prijzen koopt China steeds meer landbouwgrond overzee. Binnen China groeit zowel de grootschalige als de kleinschalige landbouw, zowel de teelt van gevente gewassen als de biologische landbouw.

Hoe gaat China zijn voedselvoorziening veiligstellen? Hoe gaat de landbouw zich ontwikkelen? Wordt alles grootschalig of blijft er ruimte voor kleine familiebedrijven? Welke rol gaat het land spelen als voedselexporteur, en -importeur en als investeerder in landbouwgrond overzee? Welke rol speelt Wageningen in China en kan dat beter?

Keynote spreker:

- Yiching Song, Chinese Centre of Agricultural Policy

Korte presentatie:

- Mac van Dinther, de Volkskrant, n.a.v. reisverslagen naar landbouw in China

Columniste:

- Lulu Wang, schrijfster

Debat met de zaal.

Dinsdag 3 april: Gezond voedsel: waarom eten we zo weinig vers?

Ons voedingspatroon is er niet gezonder op geworden. In Spanje is inmiddels een kwart van de kinderen ondervoed. Paradoxaal genoeg gaan vetzucht en ondervoeding soms hand in hand. Het verhaal is bekend: we eten te veel, te zoet en te zout. Maar een groter probleem is volgens sommige voedingsdeskundigen dat we steeds minder vers en "echt", en steeds méér bewerkt voedsel eten.

Wat is de meerwaarde van vers en "echt" voedsel voor onze gezondheid? Gaat het alleen om de "klassieke" voedingsstoffen (eiwitten, koolhydraten, vetzuren, vitaminen, mineralen) of ook om de talrijke andere stoffen die er in planten, vlees en zuivel zitten? Hoe zit het nu echt met gezonde en ongezonde vetzuren? En wat is de bijdrage van de voedingswetenschappen in deze discussie? Trouwens, waarom is er steeds meer aanbod van bewerkt voedsel? Wat is de rol van de voedselindustrie? Als vers en onbewerkt voedsel gezonder is, hoe kunnen supermarkten, land- en tuinbouw en voedselindustrie vers en "echt" voedsel aantrekkelijker maken voor de consument?

Keynote spreker:

- Gary Taubes, Californië, Amerikaans wetenschapsjournalist en auteur *Why we get fat*

Minidebat:

- Jack Stroeken, GroentenFruit Bureau, Slow Food, initiatiefnemer Platform Basisvoedingsmiddelen

versus:

- Spreker voedingsindustrie

Korte presentatie:

- Eric van Veluwen, topkok

Debat met de zaal.

Maandag 23 april: Nieuwe verbindingen tussen landbouw en burger

Terwijl de politiek druk discussieert over toekomstscenario's voltrekken zich in de praktijk al interessante veranderingen. In supermarkten zien we steeds meer biologische producten, varkensvlees met een ster van de dierenbescherming en *Utz Certified* koffie. Ook streekproducten veroveren een plekje. Zijn dat randverschijnselen of gaan de grote voedselketens ingrijpend veranderen?

We onderzoeken dit met vernieuwers in bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties. En we bevragen politici. Kan de politiek nog leiderschap tonen of loopt ze achter de markt aan? We laten meerdere spelers aan het woord die hier al volop mee bezig zijn en succes hebben geboekt: spelers uit de voedselindustrie, de supermarkten en de Youth Food Movement. Gaan jonge NGO's zoals Foodwatch en Wakker Dier ons voedingspatroon veranderen? Wat kan de supermarkt met streekvoedsel en slow food? Hoe kunnen consument en boer meer met elkaar communiceren? Wat wordt de rol van sociale media?

Keynote spreker:

- Marian Minnesma, Stichting Urgenda, nr 1 in de duurzaamheids top-100 van dagblad *Trouw*, over voedseltransitie

Korte interviews met:

- Elly de Kort, pluimveehouder
- Spreker Foodcenter, Amsterdam
- Samuel Levie, Youth Food Movement / Slow Food

Debat met de zaal.
